

Tarihi Çevrelerde Kentsel Peyzaj Tasarımın Kayseri Mimar Sinan Parkı Örneğinde İncelenmesi

Aslıhan Tırnakçı¹, Meliha Aklıbaşında^{*2}

^{1,*2} Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, NEVŞEHİR

(Alınış / Received: 22.03.2018, Kabul / Accepted: 13.07.2018, Online Yayınlanma / Published Online: 31.12.2018)

Anahtar Kelimeler

Tarihi çevre koruma,
Kentsel peyzaj tasarımı,
Mimar Sinan Kent Parkı,
Kayseri

Öz: Tarihi çevreler, geçmiş ile bugün arasında bağlantı kuran özel alanlardır. Hızlı kentleşme ve nüfus artışı ile birlikte kentler sıradanlaşmış ve birbirine benzeyen yapılar topluluğu halini almıştır. Tarihi çevreler taşıdıkları farklı özellikleriyle kentlerin kimliği üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Buna rağmen alınan yanlış planlama kararları ve yapılan yanlış uygulamalarla her geçen gün tarihi değerlerimizi kaybetmekteyiz. Bu alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması için korunması ve mevcut kent dokusu ile uyumlaştırılması gerekmektedir. Dolayısıyla tarihi çevrelerin korunmasında hedef sadece yapının değil aynı zamanda yapı çevresinin de korunması olmalıdır.

Bu araştırmanın amacı; tarihi yapıların çevrelerindeki açık-yeşil alanlarla birlikte korunarak kültürel sürekliliğinin sağlanması, mevcut kent dokusu ile bütünlüğü sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması ve kentsel peyzaj tasarımının öneminin Kayseri-Mimar Sinan Kent Parkı örneğinde ortaya konmasıdır. Bu kapsamda, tarihi çevre koruma, kentsel peyzaj tasarımı, açık-yeşil alan kavramlarına değinilerek, araştırma alanı olan Mimar Sinan Parkı'nda yapılan arazi envanter ve analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda alana yönelik SWOT analizi ve imaj analizi gerçekleştirilmiş, imaj analiz paftası hazırlanmıştır. Ayrıca kent merkezinin önemli açık-yeşil alanlarından biri olan alanda mevcut doku ve sorunlar belirlenmiş, geleneksel dokuya uyumun gerçekleştirilmesine ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik kentsel peyzaj planlama ve tasarımı önerileri sunulmuştur.

Examination of Urban Landscape Design in Historical Environments in the Case of Kayseri Mimar Sinan Park

Keywords

The conservation of
historical environment,
Urban landscape design,
Mimar Sinan Urban Park,
Kayseri

Abstract: Historical environments are special areas which contact between past and the today. Cities have become ordinary and similar structures group with the rapid urbanization and population growth. Historical environment plays an important role upon identity of cities with its different features. Also due to faulty planning decisions and misapplication, we are losing our historical values every passing day. To achieve sustainability of these areas, it is necessary that historical environments should be conserved and be adapted to existing urban texture. Thereby the aim of protection is not only historical monument but also environment of monuments. In this sense urban design and urban landscape design has become prominent.

The scope of this research, within the frame of Kayseri Mimar Sinan Urban Park case, is to highlight the importance of urban landscape design in conservation of historical structures with their surrounding open-green spaces in order to assure cultural continuity and their adaptation with existing urban fabric for transfer to future

generations. Within this scope, conservation of historical places, urban landscape design, and concept of open-green areas were touched upon. And according to the findings obtained from field inventor and analysis in the research field the SWOT Analysis and image analysis on the area done and image analysis sheet was prepared. Also existing urban fabric and problems have been determined and presented urban landscape planning and design suggestions to realize harmony of traditional fabric and to maintain the sustainability in the region.

1. Giriş

Yaşayan bir varlık olarak kentler sürekli bir yenilenme ve değişim içerisindedir. Toplumlar da görülen sosyal ve ekonomik değişimlerin neden olduğu yeni eylemlere bağlı olarak doğan ihtiyaçlar kente yeni işlevler yüklenmesini ve buna bağlı olarak eski yapıların yeniden kullanımlarını veya yeni yapıların inşa edilmesini gerektirmektedir. Ancak yapılan yanlışlar ve sadece yapı ölçeğinde sorunu çözmeyi hedefleyen çalışmalar ile ortaya çıkan değişim, kentin mimarisinde geri dönülmesi güç bozulmalara neden olmaktadır. Yapılan her hata geçmiş uygarlıklardan günümüze kalan fiziksel izlerin silinmesine, bu nedenle de kimliğini yitirmiş bir fiziksel çevre ve bu çevrede köksüz ve kimliksiz bir sosyal yapının oluşmasına neden olmaktadır [1].

Fiziki mekan kurgusu ile kendine özgü somut ve soyut değerleri yansıtan tarihi çevreler, çeşitli uygarlıkların yaşam felsefesi ve birikimleri sonucu oluşmuştur [2]. Dolayısıyla yaşam koşullarının, geleneklerin, yapım tekniklerinin hızla değiştiği bir dünyada tarihi kent mekanları, geçmişte nasıl bir çevre içinde yaşandığını gösteren açık hava müzeleridir [3].

Kentlerin ayrılmaz bir parçası olan, özgün nitelikler taşıyan ve buldukları mekanları nitelendiren bu alanların günümüz yaşam koşullarıyla bütünleştirilerek yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması kent kimliğinin devamlılığı bakımından gereklidir. Fakat geleneksel yaşam biçimlerinin, yapı tarzlarının, sanatsal duyarlılıkların ipuçlarını veren tarihi çevreler; küreselleşme, hızlı tüketim ve teknolojik gelişimin hızına ayak uyduramamakta, zamanla yok olmaktadır [4].

Çevre bilincinin gelişimi ile tarihsel kent olgularının kent kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğu, kente ait kararların yeni ve eski kent merkezlerinin tümü için geçerli olduğu ve korumada yöntemler geliştirme gerekliliği yaygınlaşmıştır [5]. Tarihi çevrelerin korunması ve yenilenmesindeki temel amaçlar; tarihsel ve kültürel sürekliliğin sağlanması, tarihî çevrenin çağdaş yaşam koşulları doğrultusunda daha sağlıklı fakat kimliğini koruyarak canlandırılması, yapı stoku durumundaki tarihî yapıların değerlendirilmesi, kent peyzajının ve geleneksel yerleşim modelinin korunmasıdır [6].

Kent ölçeğinde tarihsel mirası koruma, yapı ve bahçesi ile başlar. Daha sonra önem durumuna göre yakın çevresi ve diğer yapılarla cadde, sokak, meydan, açık-yeşil alanları da içine alacak şekilde tarihi yapılar çevreleriyle birlikte korundukları zaman geleneksel mimari belirginliğini ve sürekliliğini devam ettirebilir [7, 8]. Kentsel peyzaj planlama ve tasarımı bu anlamda öne çıkmaktadır. Tarihi dokular, bir müze objesi olarak görülmeyip geçmiş tanıtılarak günümüzün fiziksel ve sosyo-kültürel ilişkiler düzeninde anlamlı bir yer kazanmalıdır. Bu nedenle kentsel peyzaj tasarımı kentin fiziksel ve sosyal karakterinin oluşumunu sağlarken, tarihi dokuların korunması-yaşatılması ve geliştirilmesi bağlamında etkin bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır [9]. Bu bağlamda tarihi çevrelerde korumaya yönelik geliştirilecek kentsel peyzaj tasarım ölçütlerini şu şekilde sıralayabiliriz [10, 11, 12]:

1. Koruma-kullanma dengesi çerçevesinde sürdürülebilir, kentin okunabilirliğini sağlayıcı ve artırıcı kentsel peyzaj planlama ve tasarımları yapmak
2. Tarihi dokunun özellikleri ve farklı kullanıcı gereksinimleri dikkate alınarak uygun kentsel mekan çözümleri geliştirmek
3. Geçmiş ile bugün arasında köprü oluşturacak şekilde fiziksel ve sosyo-kültürel bütünlüğü sağlamak
4. Tarihi çevrenin sosyo-kültürel işlevinin canlandırılması için fırsatlar sunacak uygun kullanım alanları oluşturmak
5. Tarihi çevrelerde mevcut bakım ve onarım eksikliklerini belirlemek, yapılacak multidisipliner çalışmalar ile eksikliklerin ortadan kaldırılması için tasarım standartları geliştirmek
6. Alanın özellikleri, tarihi kimliği ve bulunduğu bölge dikkate alınarak kullanılacak kentsel peyzaj öğelerinin (bitkisel ve yapısal materyal, donatı elemanları vb.) biçim, renk, doku gibi özellikleri bakımından uyumlu olmasına dikkat etmek
7. Güvenli, ulaşım öncelikli yayalaştırma politikaları ve alternatif ulaşım projeleri geliştirmek
8. Halkı tarihi çevre konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirilmesini sağlamak
9. Yeni yapılacak yapıları kültürel kimliğe uygun gerçekleştirmek için geleneksel bitkisel ve yapısal çözümleri içeren tipolojiler oluşturmak

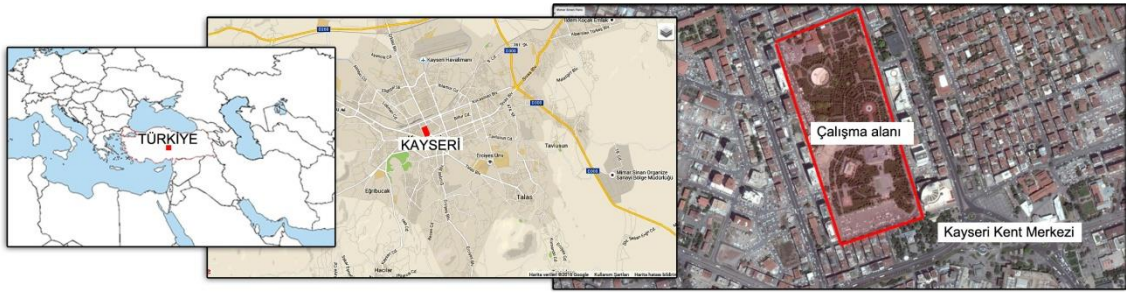
10. Fiziki ve sosyo-kültürel yapıyı birlikte ele alan bütüncül koruma politikaları geliştirmek
11. Tarihi doku ve çevresindeki trafik akışını ve otopark kullanımını tekrar ele almak, trafiği bu bölgeden uzaklaştırmak ve otopark kullanımını tarihi doku dışında kurgulamak

Bu çalışmanın amacı tarihi yapıların çevrelerindeki açık-yeşil alanlarla birlikte korunarak ve günümüz yaşam şartları ile uyumlaştırılarak sürekliliğin sağlanmasında köprü olan kentsel peyzaj tasarımının önemini sahip olduğu tarihi doku nedeniyle Kayseri Mimar Sinan Parkı örneğinde ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Mimar Sinan parkı peyzaj tasarım projesi; tarihi çevrelerde peyzaj tasarımı ilkeleri doğrultusunda irdelenmiş, mevcut durumu ve kullanım amaçları araştırılmış, çevresi ile uyumu ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda tarihi çevreye ilişkin sorunlar belirlenmiş, geleneksel dokunun koruma-kullanma dengesi kapsamında sürdürülebilirliğinin sağlanması ve sosyo-kültürel yaşamın geliştirilmesine yönelik kentsel peyzaj tasarımı önerileri getirilmiştir. Elde edilen verilerin ve çalışma sonuçlarının tarihi çevrelerde peyzaj tasarımları oluşturulurken bir rehber olacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Metot

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Kayseri kent merkezinin önemli açık-yeşil alanlarından biri olan ve Selçuklu dönemine ait önemli tarihi yapıların yer aldığı, yaklaşık 15 hektar (ha) alana sahip Mimar Sinan Parkı oluşturmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma alanının coğrafi konumu

Kayseri tarihi kent merkezi Sivas, Erzurum ve Konya gibi özellikle Selçuklu dönemi izlerini taşıyan bir yerleşimdir. Bu tarihi yerleşimde dikkati çeken en önemli unsurlardan biri tarihi yapıların simgesel değer taşımalarıdır [13]. Araştırma alanı sınırları içerisinde Çifte Medrese olarak bilinen ve günümüzde müze olarak kullanılan Gevher Nesibe Medresesi, kitap evi olarak kullanılan Avgunlu Medresesi ve Kalaycıoğlu Mescidi de bu simgesel değerlerdendir.

Bir Selçuklu eseri olan Gevher Nesibe Medresesi, Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ikinci saltanatında kız kardeşi, Kılıçarslan'ın kızı Melike Gevher Nesibe'nin vasiyeti üzerine Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 1205-1211 yılları arasında yaptırılmıştır. Tıp Medresesi ve Şifahane olarak birbirine bitişik, açık avlulu iki yapıdan oluşmaktadır. Gerek şifahane gerekse medrese bir açık avlu etrafında tertiplenen dört eyvanlı şemaya uygun olarak inşa edilmiştir. Süsleme bakımından sade olan yapı bütünüyle kesme taştan inşa edilmiştir [14] (Şekil 2).

Çifte Medrese, Anadolu Selçuklu Dönemi mimarisi açısından sahip olduğu bazı özellikleri ile dikkatleri üzerine çekmektedir. Öncelikle birbirine bitişik planda inşa edilen iki adet medreseden oluşması bakımından önemlidir. Bu özelliğe, Anadolu Türk Mimarisi'nde az rastlanmaktadır. Çifte Medrese'nin dikkat çekici özelliklerinden bir diğeri Anadolu Selçuklu Dönemi'ne ait günümüze ulaşabilen ilk darüşşifa örneği olan Gevher Nesibe Darüşşifası'nı içinde barındırıyor olmasıdır [15].

Medrese, 1980'li yıllardan itibaren Erciyes Üniversitesi tarafından Tıp Tarihi Müzesi olarak kullanılmıştır. 2012 yılında kullanımının Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmesiyle Selçuklu Dönemi'ne ait eserlerin sergilendiği Selçuklu Uygurlığı Müzesine dönüştürülmüştür [16].

Şekil 2. Gevher Nesibe Medresesi genel görünümü

Avgunlu Medresesi, Gevher Nesibe Medresesinin güney batısında yer alan, Selçuklu özellikleri taşıyan bir yapıdır. Zaman içerisinde yapı kot seviyesinin altında kalmıştır. Plan gelişimi, mimari elemanlarının özellikleri dikkate alındığında ve Kayseri’de bulunan diğer Selçuklu örnekleri ile karşılaştırıldığında 1220-1230 yılları arasında yapılmış olduğu düşünülmektedir. Yapının duvarları moloz taş dolgulu, kesme taş kaplamalıdır [14]. Günümüzde içi kitap evi olarak kullanılan medresenin dış avlusunda çay ocağı hizmeti verilmekte, yiyecek-içecek vb. ürünlerin satışı yapılmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Avgunlu Medresesi genel görünümü

Kalaycıoğlu Mescidi, Gevher Nesibe Medresesinin hemen kuzeyinde yer alan dikdörtgen planlı bir mahalle mescididir. Yapının mimari özellikleri dikkate alınarak XVIII. Yüzyılda yapıldığı kabul edilmektedir. Mescit, tek katlı ocak taşlarından yapılmıştır. Mescit halen ibadete kapalıdır [14] (Şekil 4).

Şekil 4. Kalaycıoğlu Mescidi genel görünümü

Bu alanın araştırma alanı olarak seçilme nedenleri;

- Tarihi kimliğinin yanı sıra alanda rekreatif aktivitelerin yoğun olması,
- Kent merkezi içinde ulaşılabilirliği yüksek bir alan olması,
- Tarihi yapıların kullanılıyor durumda olması,
- Kayseri Kenti tarihi kent merkezinde bulunan ve her esere bir fonksiyonun yüklendiği “Kültür Yolu Projesi” nin başlangıç noktası olmasıdır.

Araştırmada yardımcı materyal olarak 1/25.000 ölçekli imar planından, 1/100 ölçekli Gevher Nesibe Medresesi ve çevresi revize peyzaj tasarımı projesinden, uydu görüntülerinden, alan ile ilgili yazılı kaynaklardan, alana ait fotoğraflardan, alanda gerçekleştirilen görsel inceleme ve analizlerden, kentsel tarihi çevre yenileme ve kentsel peyzaj tasarımı ile ilgili literatürlerden yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

Çalışma; (1) literatür taraması ve veri toplama, (2) arazi çalışması, (3) araştırma alanı imaj analizi, (4) araştırma alanı GZFT (SWOT) analizi, (5) sonuç ve öneriler olmak üzere 5 aşamada gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşamada; yapılan literatür taraması ile araştırma konusuna ve araştırma alanına ilişkin veriler elde edilmiştir.

İkinci aşamada; yerinde yapılan incelemelerle araştırma alanının mevcut durumu, tarihi dokunun ve çevresinin mekansal özellikleri, yakın çevresi ile olan ilişkisi incelenmiş; yapısal peyzaj tasarımı ve bitkilendirme tasarımı tarihi çevrelerde kentsel peyzaj tasarımı ilkeleri çerçevesinde irdelenmiştir.

Üçüncü aşamada; Lynch'in [17] görsel analizde kullandığı bağlantılar, sınırlar, nirengiler, odaklar ve bölgeler gibi ölçütler temel alınarak alanın imaj paftası hazırlanmıştır.

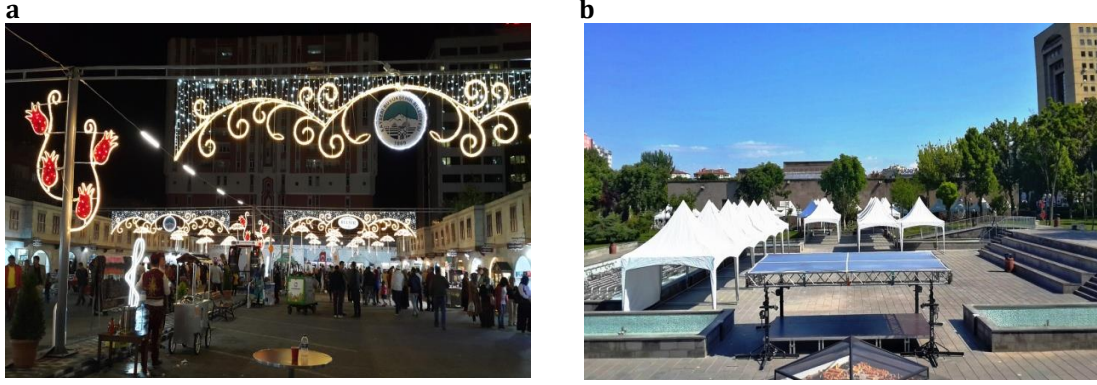
Dördüncü aşamada; alanda yapılan envanter çalışması ile alanın sahip olduğu güçlü ve zayıf yönler ile sağladığı fırsatlar ve alana yönelik tehditler GZFT (SWOT) analizi ile tespit edilmiş, araştırma alanı kentsel tarihi çevre koruma çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Beşinci ve son aşamada; tarihi çevrelerde kentsel peyzaj tasarımı ilkeleri doğrultusunda sosyo-kültürel yaşamı geliştirici ve kültürel devamlılığı sağlayıcı öneriler getirilmiştir.

3. Bulgular

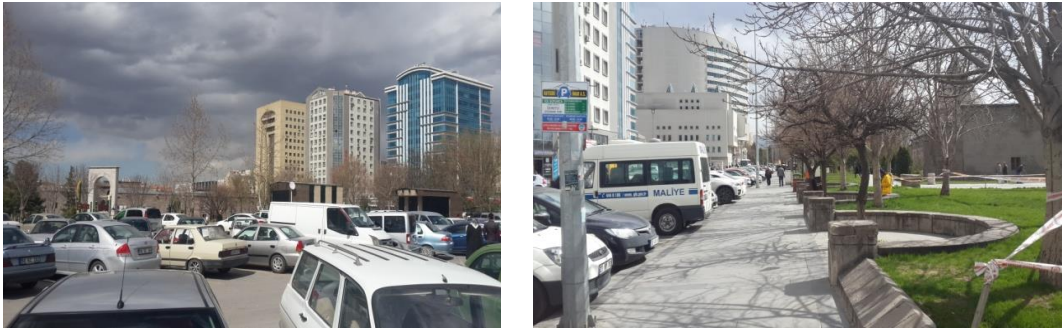
3.1. Araştırma Alanının Kentsel Doku İçerisinde Konumu, Mevcut Alan Kullanımları ve Peyzaj Tasarım Özellikleri

Kayseri tarihi kent merkezi, tarihin farklı dönemlerinde (Roma, Anadolu Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi) farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış, farklı kültürlerin yerleştiği dini, idari, ilmi ve ticari bir merkez olmuş, anıtsal yapıları ve sivil mimari örnekleriyle geçmişin izlerini bugüne taşımıştır. Tarihi kent merkezini Gevher Nesibe, Sahabiye, Hunat, Kışıkapı, Cumhuriyet ve Camii Kebir Mahallesi olmak üzere altı mahalle şekillendirmiştir (Şekil 5) [13].

Şekil 6. Çalışma alanında gerçekleştirilen sosyo-kültürel etkinlikler (a: Ramazan ayında kurulan ramazan sokağı; b: Medrese önünde kurulan konser standı)

Mimar Sinan Parkı kent merkezinin alansal olarak en büyük açık-yeşil alanıdır. Alanın peyzaj tasarımı incelendiğinde; alan içerisinde bulunan tarihi yapıları ön plana çıkarmaya yönelik bir tasarım yaklaşımının sergilenmediği gözlemlenmiştir. Ancak tarihi kent merkezinde oluşturulan bu açık-yeşil alan tarihi yapıların korunmasında ve günümüze kadar taşınmasında önemli bir işleve sahiptir. Bu bağlamda halkın rekreasyon ihtiyacını karşılayan Mimar Sinan Parkı'nda tarihi doku bozulmamış fakat içerisinde ve yakın çevresinde bulunan tarihi yapılarla tasarım genelinde zayıf bir ilişki kurulmuştur. Bir ana girişi bulunan alana çok sayıda yan girişle erişim sağlanmaktadır. Alanı çevreleyen Mimar Sinan Caddesi ve Tekin Sokak boyunca otoparklar kurgulanmış, bu otoparkların parka gelen ziyaretçilerden çok çevresindeki iş merkezleri, özel hastaneler ve kamu kurumlarına hizmet ettiği belirlenmiştir. Özellikle Mimar Sinan Caddesi üzerinde bulunan otopark alanı parkın ve tarihi dokunun algılanmasında bölünmelere neden olmakta ve beraberinde görüntü kirliliği oluşturmaktadır (Şekil 7). 1/25.000 ölçekli imar planı paftası incelendiğinde bu alanın Mimar Sinan Parkı sınırları içerisinde açık-yeşil alan olarak planlandığı fakat açık otopark olarak düzenlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca parkın çevresindeki mevcut alan kullanımından kaynaklı artan otopark ihtiyacını karşılamak amacıyla park içerisindeki suni gölet küçültülerek bu alanda çok katlı bir otopark inşaatı başlatılmıştır. Dolayısıyla alan üzerindeki yapılaşma baskısı her geçen gün artmaktadır.

Şekil 7. Tarihi çevrede görüntü kirliliği oluşturan otopark alanları

Tarihi dokunun da yer aldığı Mimar Sinan Parkı peyzaj tasarımı incelendiğinde;

- Kullanılan canlı ve cansız kentsel donatı elemanları arasında biçimsel, işlevsel ve estetik yönden bütünlük sağlandığı görülmektedir. Cansız donatı elemanlarını oluşturan döşeme elemanları, oturma birimleri, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, işaret ve bilgilendirme levhaları alanın genel dokusuyla uyumlu bir görünüm sergilemektedir. Yoğun kullanımın olduğu alanda çoğunlukla ağaç altı oturma birimleri kullanılmış olup girişteki meydana basamaklı oturma alanı oluşturulmuştur. Ayrıca alandaki kot farklarından doğan duvarlar oturma amaçlı kullanılmaktadır. Parkın Tekin sokakla olan sınırı cep oturma alanları olarak düzenlenmiştir (Şekil 8). Açık oturma birimlerinin dışında kafe ve restoran gibi mekanlar tasarlanarak kullanıcılara kapalı alanlarda da oturma ve dinlenme imkanı sağlanmıştır.

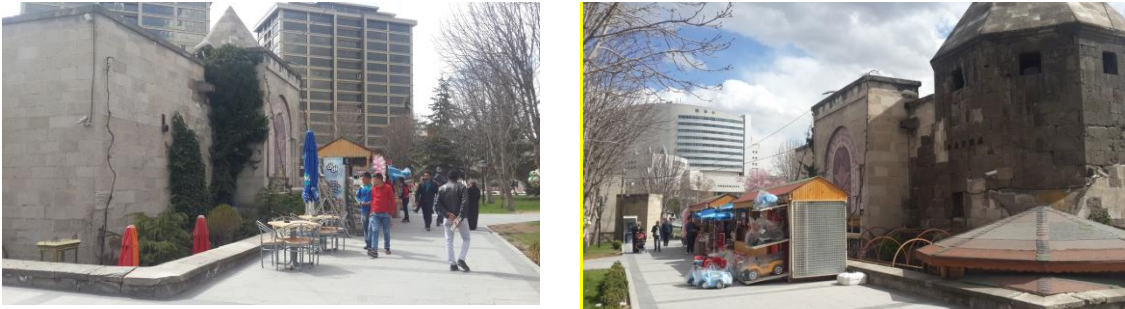
Şekil 8. Alanda oluşturulan oturma birimlerinden görünüm

- Park içerisinde bulunan ve parka adı verilen Mimar Sinan'a ait heykel kent estetiğini destekleyen ve alana sanatsal değer kazandıran önemli bir obje olarak dikkat çekmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Mimar Sinan Heykeli'nden görünüm

- Alan içerisinde bulunan ve kitap evi olarak kullanılan Avgunlu Medresesi'nin önünde satışa sunulan ürünlerin stantları, yağmur ve güneşten korunması amacıyla kullanılan şemsiye ve tente sistemleri tarihi yapıyı kapatmakta, alan genelinde görüntü kirliliğine neden olmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Avgunlu Medresesi önünde tarihi yapıyı kapatan ve görüntü kirliliği oluşturan birimler

- Gevher Nesibe Medresesi önünde bulunan ve temel kullanım alanına dönüşen havuzlu meydan ile Tekin Sokak arasında 2 m'lik bir kot farkı bulunmaktadır. Bu kot farkı değerlendirilerek hareketli su yüzeyini gören bir adet izleme platformu oluşturulmuştur. Arka planda bulunan Gevher Nesibe Medresesinin mimari ve dokusal özellikleri göz önüne alınarak oluşturulan su yüzeyi tasarımı ile kullanıcıların alanı okuyabilmeleri sağlanmıştır. Parçalı-dikdörtgen formda kurgulanan su yüzeyi köşeli formlu tarihi yapıyla bütünlük sağlamış fakat su yüzeyinin parçalı olması mekanın algılanmasında bölünmelere neden olmuştur (Şekil 11).

Şekil 11. Alandaki havuzlu meydanın genel görünümü

- Akşamları silikleşen tarihi doku ışınal kullanılan yer tipi armatürler ile vurgulanarak odak noktası oluşturulmuştur. Havuzlu meydandan medreseye net bir geçiş sağlanamamış, bu geçiş alandaki mevcut bitki parterleri ile kesilmiştir.
- Araştırma alanının Mimar Sinan Caddesi üzerindeki girişi ile alan arasında ise 1,5 m'lik bir kot farkı bulunmaktadır. Bu kot farkı kullanılarak alana giriş, oluşturulan geniş bir seyir terası ile sağlanmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. Alan girişinde bulunan ahşap seyir terası

- Alanda birbirinden bağımsız dört toplanma ve dağılma merkezi bulunmaktadır. Yönlendirici ana bir aksın oluşturulmadığı alanda tasarlanan ara akslarla insanlara bütün alanı gezme imkanı sunulmuştur. Oluşturulan ara akslarda dokuyla uyumlu açık gri bazalt döşeme elemanı kullanılmıştır.
- Araştırma alanında yapısal ve bitkisel peyzaj elemanları bir bütün oluşturmaktadır. Yapılan bitkilendirme tasarımında bitkilerin gölge ve yönlendirme gibi tasarım özellikleri dikkate alınmışken sınırlama ve vurgu gibi tasarım özellikleri dikkate alınmamıştır. Alan genelinde *Pinus sylvestris* (Sarıçam), *Hibiscus syriacus* (Ağaç Hatmi), *Tilia* sp. (Ihlamur), *Buxus sempervirens* 'Rotundifolia' (Top Şimşir), *Pinus nigra* (Karaçam), *Acer negundo* (Dişbudak Yapraklı Akçaağaç), *Morus alba* 'Pendula' (Sarkık Dut), *Picea pungens* 'Glauca' (Mavi Ladin), *Prunus cerasifera* 'Atropurpurea' (Kırmızı Yapraklı Erik), *Viburnum opulus* (Kartopu), *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera' (Top Akasya), *Cupressocyparis leylandii* (Melez Servi), *Cotoneaster horizontalis* (Yayılcı Dağ Muşmulası), *Pyracantha coccinea* (Ateş Dikeni), *Sophora japonica* (Japon Soforası), *Aesculus hippocastanum* (At Kestanesi), *Robinia hispida* (Tüylü Yalancı Akasya), *Picea abies* (Avrupa Ladini), *Ailanthus altissima* (Kokar Ağaç), *Juniperus sabina* (Sabin Ardıcı), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı) ve *Thuja orientalis* 'Pyramidalis' (Piramidal Mazı) gibi bitki türleri kullanılmıştır. Yoğun olarak *Aesculus hippocastanum*'un (At Kestanesi) tercih edildiği araştırma alanında yaprak döken ve dökmeyen türler homojen bir şekilde kullanılmamıştır. Alanda bitkilendirme yapılırken bitkilerin doku, renk ve form özellikleri dikkate alınmasına rağmen bitkilerin yıl boyu sağlayacağı etki, ileride alacakları boy ve çap ile mekanda oluşturacakları kitle-boşluk dengesinin göz ardı edildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma alanında yaprak döken ve dökmeyen türlerin dengeli kullanılmaması özellikle kış aylarında mekan algısını azaltmakta ve mekanlar tanımlanamamaktadır. Bunun yanı sıra kapalı mekan yaklaşımı ile ağaç, ağaççık ve çalılar ile oluşturulan bitkilendirme tasarımı vejetasyon döneminde tarihi

çevrenin algılanabilirliğini azaltmaktadır. Özellikle tarihi yapıların yakın çevresinde yüksek boylu ve yoğun bitki kullanılması yapı silüetini kapatmakta, ancak bitkiler yaprağını döktükten sonra tarihi doku ön plana çıkmaktadır.

- Yürüyüş yollarının iki yanında uygun aralıklarla *Aesculus hippocastanum* (At kestanesi) ile oluşturulan alle bitkilendirme ile yollar tanımlanmış ve mekanların algılanmasında bir derinlik oluşturmuştur (Şekil 13). Araştırma alanının ana girişi ise *Berberis thunbergii* (Kadın tuzluğu), *Cupressus arizonica* (Mavi Arizona servisi/tijli), *Thuja orientalis* 'Pyramidalis Aurea' (Altuni piramit mazı) ve mevsimlik çiçekler ile yapılan bitkisel kompozisyonla vurgulanmıştır.

Şekil 13. Alle bitkilendirmenin yapıldığı yürüyüş yollar

- Genel anlamda araştırma alanında yapılan bitkilendirme çalışması ile alan insan ölçeğine indirgenmiş, yapılan bitkisel kompozisyonlarla alanda mekan algısı oluşturulmuştur. Karasal iklimin hakim olduğu kentte, mikroklimatik etki yarattığı için özellikle yüksek boylu ağaçların altında oluşturulan oturma alanları ve geniş çim yüzeyler yaz aylarında kent insanına oturma ve dinlenme imkanı sunmaktadır.

3.2. İmaj Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular

Lynch (1960)'e göre kentli yaşadığı çevreye ait bir zihinsel harita oluşturmakta, bu zihinsel harita içinde, bağlantılar, bölgeler, sınırlar, nirengi noktaları ve odaklar kişinin kent ortamında fiziksel ve psikolojik yönelmesinde önemli hatırlatıcı öğeleri oluşturmaktadır [13]. Dolayısıyla kent imajında belirleyici rol oynayan bu öğeler kentin algılanabilirliğini ve okunabilirliğini artırmaktadır. Bu bağlamda araştırma alanının imaj yapısının belirlenmesinde bu öğelerden yararlanılmış, elde edilen veriler doğrultusunda araştırma alanına ait imaj analizi paftası oluşturulmuştur (Şekil 14).

Bağlantılar

Bağlantılar, kentin hareket elemanlarıdır. Cumhuriyet Meydanı kentin temel bağlantı noktası olup araştırma alanına ulaşımında da önemli bir geçiş bölgesidir. Atatürk Bulvarı, Park Caddesi ve İstasyon Caddesi meydana bağlanan ana ulaşım arterleridir. Bu arterlerden araştırma alanını çevreleyen Mimar Sinan Caddesi, Tekin Sokak, Gök Sokak ve Gök Geçidi Sokağa çok sayıda bağlantı olup alana araçla veya yaya olarak ulaşım kesintisiz olarak sağlanmaktadır.

Bölgeler

Kayseri tarihi kent merkezi mahalle bazında altı farklı bölgeden oluşmaktadır. Kültürel miras niteliğindeki tarihi yapıları ile Mimar Sinan Parkı başlı başına bir bölgeyi oluşturmaktadır. Kurşunlu Camii ve çevresi kendi içinde belirgin özellikler gösteren önemli diğer bir bölgedir. Mimar Sinan Caddesi, Tekin Sokak ve Gür Sokak çevresi yeni yapılaşmaların görüldüğü alanlar olarak tarihi çevreden farklılaşmaktadır.

Sınırlar

Mimar Sinan Parkı'nın güneydoğusunda yer alan ve kent meydanının önemli açık-yeşil alanlarından biri olan Meydan Parkı, alanı ayırıcı bir sınır elemanıdır. Araştırma alanı Kocasınan Belediye Binası, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Binası, defterdarlık, beş yıldızlı bir otel, iş merkezleri ve özel hastaneler ile çevrelenmiştir. Tekin Sokak ve Gür Sokak üzerinde yeni yapılan yüksek katlı bina sayısı oldukça fazla olup Mimar Sinan Caddesi üzerinde ise eski 4-5 katlı binalar bulunmaktadır. Dolayısıyla kat yüksekliklerinde homojen bir dağılım söz konusu değildir. Görsel algıda etkili faktörler göz önüne alındığında alan genelinde bitişik nizam yapıların sokaklara dönük

cepheleri araştırma alanının düşey sınırını oluşturan elemanlardır. Yapıların kat yükseklikleri ve cadde sokak ilişkileri alanda bulunan tarihi yapıların ve silüetlerinin algılanmasını engellemektedir.

Nirengiler

Nirengi noktaları, fiziksel peyzajın kolaylıkla tanımlanabilen ve kentsel alanın tümünde algılanabilen elemanlardır [18]. Araştırma alanı sınırları içerisindeki Gevher Nesibe Medresesi, Gevher Nesibe Türbesi, Kalaycıoğlu Mescidi ve Avgunlu Medresesi Mimar Sinan Parkına dikkati çeken ve alanı tanımlayan önemli nirengi noktalarıdır. Ayrıca araştırma alanının yakın çevresinde yer alan Kurşunlu Camii, Kadı Çeşmesi, Hasbek Kümbeti, Hasbek Çeşmesi, Hacı Kılıç Camii ve Hacı Kılıç Medresesi nirengi noktası sayılabilecek diğer kentsel ve kültürel öğelerdir. Araştırma alanının tarihi kent merkezinde bulunması nedeniyle yakın çevresinde çok sayıda tarihi öneme sahip nirengiler bulunmaktadır. Ancak araştırma alanı içerisindeki tarihi öğeler de dahil olmak üzere kentsel mekan organizasyonunun kopuk olması nedeniyle bazı önemli tarihi nirengi noktaları kentsel dokunun içinde kaybolmakta ve fark edilememektedir.

Odaklar

Odak noktaları kamusal kullanımda önemli olan ve yoğun kullanılan toplanma ve dağılma alanlarıdır. Araştırma alanının sınırını oluşturan Mimar Sinan Caddesi ve Tekin Sokak'ın kesişim noktası önemli odak noktasıdır. Ayrıca araştırma alanının güneydoğusunda yer alan Meydan Park ve Almer alışveriş merkezinin önünde bulunan küçük meydancık da araştırma alanı yakın çevresinde önemli bir odak noktasını oluşturmaktadır.

Şekil 14. Araştırma alanı çevresindeki alan kullanımları ve araştırma alanı imaj analizi

3.3. GZFT (SWOT) Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular

SWOT analizi, tarihi çevrenin mevcut potansiyelinin korunması ve geliştirilmesi için korumayı teşvik edici stratejilerinin belirlenmesinde analitik bir araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır. Bu analiz, tarihi çevreye yönelik geliştirilecek sürdürülebilir koruma-geliştirme-alan yönetimi stratejilerinin mekânsal ve işlevsel öncelikleri ile mevcut sorunların belirlenmesi ve ileriye dönük çözüm önerilerinin geliştirilmesi kapsamında peyzaj planlama ve peyzaj tasarım önceliklerinin belirlenebilmesi açısından önemlidir [19, 20, 21, 22]. Bu bağlamda çalışma alanının güçlü ve zayıf yönleri, tehdit ve fırsatları incelenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma alanı için yapılan SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<ul style="list-style-type: none"> • Araştırma alanının tarihi kent merkezinde yer alması • Kent merkezinde aktif-pasif rekreasyona imkan sağlayan açık-yeşil alan olarak kullanılması • Alan içerisinde ve yakın çevresinde geleneksel kent dokusuna, silüetine ve Kayseri kent kimliğine katkıda bulunan tarihi yapıların olması (Gevher Nesibe Medresesi, Avgunlu Medresesi, Kalaycıoğlu Mescidi, Kurşunlu Camii, Kadı Çeşmesi, Hasbek Kümbeti ve Çesmesi) • Alandaki tarihi yapıların korunarak çeşitli amaçlarla kullanılıyor olması • Tarihi yapıların alan içerisinde yer almasının tarihi çevreyi korumaya katkısının olması • “Kültür yolu projesi” başlangıç noktası olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel mirasa konu olan tarihi yapıların yüksek katlı binaların baskısı altında olması • Yüksek rantlar nedeniyle ortaya çıkan yapı düzeni ve yoğunluğuna bağlı olarak alanın fiziki dokusunun bütünle uyum sağlamaması • Yapılan çevre düzenlemelerinde tarihi yapıları ön plana çıkarmayı hedefleyen bir tasarım anlayışının benimsenmemiş olması • Tarihi yapıların yakın çevresinde kullanılan yüksek boylu bitkilerin yapıların algılanabilirliğini engellemesi • Alanda geceleri güvenlik sorununun olması • Artan ihtiyaçlarla alana yeni fonksiyonlar getirilmesi sonucu alanın organik yapısının giderek bozulması • Tarihi yapıyla uyuşmayan geçici satış ve sergi birimlerinin kullanılmasıyla oluşan görsel kirlilik
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> • Alanın kent meydanında olması nedeniyle kolay erişilebilirlik olanağı • Yerel yönetimin tarihi çevreleri korumaya yönelik projeler geliştirmesi • Alandaki tarihi değerler ile tarihi kent merkezi arasında geçiş niteliğine dayalı koridor mekan niteliğinde olması • Ulusal ve uluslar arası öneme sahip kültürel miras değerleri ile şekillenmiş kent dokusunun turizme bağlı hizmet alanları olarak geliştirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Alanın çevresinde yüksek katlı imara izin verilmesi • Yüksek rantlar nedeniyle ortaya çıkan yapı düzeni ve yoğunluğuna bağlı olarak alanın doku ve silüet özelliklerinin bozulma riski • Alan çevresindeki yoğun kullanım sonucu olası yeni yapılaşmaların alan sınırlarını tehdit etmesi • Alan çevresinde artan yapılaşma sonucu alanın kullanımının giderek artması ve taşıma kapasitesinin aşılması • Tarihi çevreleri korumada insanların yeterince bilinçli olmaması • Alanda düzenlenen çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerde yeterli koruma önlemlerinin alınmaması sonucu çevresel bozulma

4. Sonuç ve Öneriler

Tarihi çevreler, kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde birer "düğüm noktası" konumundadırlar. Yapıldıkları devirlerin duygu, düşünce, eğitim, sosyal yaşam, deneyim ve birikimlerini bugüne aktararak kentlerin okunabilirliğine yardımcı olurlar [23, 24].

Tarihi kent merkezleri kentsel alan içerisinde öncelikle korunması ve geliştirilmesi gereken hassas bölgelerdir. Kentin kültürel kimliğinin sürdürülebilmesi sadece yapı bazında bir korumayla mümkün değildir [25, 26]. Dolayısıyla kentlerin kimliklerini korumaları ve geleceğe taşınmaları için tarihi çevrelerin, yeni yapılaşmış çevrelerle bütünleştirilmesi ve canlandırılması ile kültürel sürekliliği sağlanacaktır [27]. Bunun yanında ulaşım, korumaya, yenilemeye ve çevre düzenlenmesine yönelik kentsel tasarımın etkin olarak kullanılacağı politikalar geliştirilmelidir. Bu bağlamda birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Kayseri'de Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından geliştirilen çeşitli politikalarla, planlamalarla ve uygulamalarla tarihi dokunun ön plana çıkarıldığı gözlemlenmiştir.

Kayseri tarihi kent merkezinde geleneksel dokunun korunarak tarihi kimliğin ortaya çıkarılması ve yaşanabilir kentsel alanların oluşturulmasında yayalaştırma politikaları gerçekleştirilmiş ve yaya sirkülasyonunu destekleyen yaya bölgeleri düzenlenmiştir. Bu sirkülasyonun başlangıç noktası olan Mimarı Sinan Parkı hem barındırdığı önemli tarihi yapılarla hem de kent insanına sunduğu rekreatif olanaklarla kent merkezinde bulunan mevcut kentsel açık-yeşil alan sistemleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle araştırma alanı mutlak suretle mevcut sınırlarıyla korunması gereken kentsel açık-yeşil alandır.

Tarihi çevrelerin korunması, geliştirilmesi ve yaşatılması yapılacak doğru peyzaj tasarımları ile mümkündür. Bu bağlamda alanın ve Kayseri tarihi kent merkezinin tarihi kimliğinin devamlılığının sağlanmasında imaj analizleri iyi okunmalıdır. Yapılan imaj analizine göre araştırma alanı ve çevresi hem tarihi özellikleri hem de konumu itibarıyla kent imajında önemli bir yere sahiptir. Ancak çevresindeki yüksek katlı ve yoğun yapılaşma tarihi dokunun bütünlüğünü, devamlılığını ve mekanın algılanabilirliğini engellemektedir. Bu doğrultuda kentin algılanabilirliğini sağlayıcı ve kent kimliğini belirginleştirici kentsel peyzaj tasarım süreçleri izlenerek tarihi çevrenin korunmasında istenilen düzeye ulaşılabilir.

GZFT (SWOT) Analizi ile tarihi çevre koruma ve geliştirme çalışmaları sırasında alanın sahip olduğu güçlü yönler ve fırsatları korumada, bu alanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ne gibi avantajlar sunduğu saptanmaktadır [7]. Bu bağlamda çalışma kapsamında gerçekleştirilen GZFT (SWOT) Analizi ile alanın güçlü yönlerinden ve sunduğu fırsatlardan yararlanılarak, zayıf yönlerin güçlü duruma getirilmesi ve tehditlerin ortadan kaldırılması amacıyla plan ve stratejiler geliştirilebilir.

Dünyadaki tarihi mekanlarda çoğunlukla açık ve kısmen kapalı mekan tasarımları tercih edilmektedir. Açık veya kapalı mekan yaklaşımlarında önemli olan mekanda kullanılan bitki türlerinin ölçüsü, formu, dokusu ve adedidir. Kullanılan bitki türleri tarihi yapı ve doku ile orantılı olmalıdır. Geniş ve büyük ölçekli (meydan niteliğinde olan alanlar) alanlarda açık mekan yaklaşımlı tasarımlar yapılmalıdır [28]. Araştırma alanında kapalı mekan yaklaşımı ile yapılan bitkilendirme tasarımı tarihi çevrenin algılanabilirliği ile mevcut yapı ve elemanların etkisini azaltmıştır. Dolayısıyla alanda tarihi dokunun algılanabilirliğini artıran; form, doku ve ölçeğiyle tarihi dokuyu vurgulayan nitelikte yeni bir bitkilendirme tasarımı geliştirilmelidir.

Tarihi yapı çevrelerinde yapılan düzenlemeler tarihi doku ile yarışmamalı, estetik ve fonksiyonel açıdan birbirleriyle uyumlu olmalıdır. Bu bağlamda araştırma alanı çevresinde bulunan ve tarihi dokuyla uyum sağlamayan yüksek katlı binalar görsel bütünlüğü bozmaktadır. Tarihi kent merkezinde uygulanan bina cephe düzenlemeleri bu binalarda da uygulanmalı ve tarihi dokuyla görsel açıdan bütünlük sağlanmalıdır. Ayrıca tarihi kent merkezinde tarihi dokuların karakterini bozan yüksek katlı yapıların yapılmasına izin verilmemeli, çarpık yapılaşmanın önüne geçilerek kimlikli bir kent oluşumu sağlanmalıdır.

İdari birimlerin ve hizmet sektörünün tarihi kent merkezinde yoğunlaşması taşıt trafiğini artırmıştır. Tarihi dokunun trafik yoğunluğundan zarar görmemesi için ya taşıt trafiği tarihi dokudan uzak tutulmalı ya da çift yönlü araç trafiği tek yöne indirilmelidir. Araştırma alanı çevresinde bulunan otopark alanı ve cep otoparkları parkın ve tarihi dokunun algılanmasını engellemekte ve görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Araştırma alanının girişinde bulunan açık otopark alanı 1/25.000 ölçekli imar planında kurgulandığı gibi Mimarı Sinan Parkı'nın yeşil dokusuna dahil edilerek içerisinde Kurşunlu Camii ve Kadı Çeşmesi gibi önemli tarihi yapıların bulunduğu Meydan Parkıyla bütünlüğün sağlandığı bir peyzaj tasarımı geliştirilmelidir. Bu şekilde alandaki tarihi değerler ile kent merkezinde bulunan diğer tarihi mekanlar arasında net bir bütünlük sağlanacaktır.

Sonuç olarak, tarihi yapıların bulunduğu bölgenin doğru kentsel peyzaj planlama kararıyla geniş açık-yeşil alana dönüştürülmesi tarihi çevrenin korunmasını desteklemiştir. Ancak tasarım özellikleri bakımından değerlendirildiğinde mekanın okunabilirliği ve tarihi yapıların ön plana çıkarılması yönünden eksiklikler belirlenmiştir. Yine de yapılan tasarımlarla alan kent sağlığı, kent estetiği ve kent sosyal yaşamı için önemli bir kilit noktadır. Ancak gün geçtikçe gerek alan çevresinde artan yapılaşmalar gerekse alan kullanım yoğunluğunun artması ve bu doğrultuda değişen alan kullanım kararları ile alan sınırına olan müdahaleler hem alan üzerinde hem de tarihi çevre üzerinde ciddi baskı oluşturmaktadır. Dolayısıyla kent için önemli olan bu açık yeşil alanın sınırlarına hiçbir şekilde müdahale yapılmamalı ve buna yönelik yasal önlemler alınmalıdır. Ulusal ve uluslararası öneme sahip kültürel değerlerin korunmasında yerel yönetimlerin izlediği politikaların yanında halkın bu konudaki duyarlılığı da önemli olup halkın tarihi çevrelerle ilgili farkındalığını ve duyarlılığını artıracak çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- [1] Arabacıoğlu, F.P., Aydemir, I. 2007. Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2 (4), 204-212.
- [2] Norberg-Schulz, C. 1979. Genius Loci. Rizzoli, New York.
- [3] Ahunbay, Z. 2004. Tarihî Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Yayın:28, İstanbul.
- [4] Binan, C. 1999. Mimari Koruma Alanında Venedik Tüzüğü'nden Günümüze Düşünsel Gelişimin Uluslararası Evrim Süreci. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Basım-Yayın Merkezi, Yayın No:489, 116 s, İstanbul.
- [5] Smith, B. 2001. Managent of Historic Cities 2002. Case Studies Council of Europe, pp. 112, Strazburg.
- [6] Çelik, D. ve M. E. Yazgan. 2007. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9 (11), 1-10.
- [7] Çelik, D. 2004. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- [8] Ponting, C. 2000. Dünyanın Yeşil Tarihi, Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü. Detay Basım, 351 s., İstanbul.
- [9] Özdemir, H. 2007. Tarihi Çevrelerde Kentsel Peyzaj Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi, İstanbul-Zeyrek Örneğinde Bir İrdeme. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- [10] Groat, L.N. 1988. Contextual Compatibility in Architecture: An Issue of Personal Taste?. Cambridge University Pres, 228-253, New York.
- [11] Yazgan, M.E., Erdoğan, E., 1992. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, No:2, s. 205, Ankara.
- [12] Koçan, N., Rüzgar, H., 2016. Kuzguncuk (Üsküdar) Tarihi Doku Koruma ve Yayalaştırma Projesi. International Journal of Cultural and Social Studies, 2, 125-134.
- [13] Erdoğan, A., Atabeyoğlu, Ö., 2016. The Effect of Historical Buildings on Urban Fabric: The Sample of Kayseri City Center. Türkiye Ormanlık Dergisi, 17 (1), 83-92.
- [14] Özbek, Y., Arslan, C., 2008. Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, Cilt I. Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Yayını, 1428 s., Kayseri.
- [15] Kutlu, M., 2017. Kayseri Çifte Medrese'de Gevher Nesibe Darüşşifası'nın Konumu Üzerine Bir Değerlendirme. Sanat Tarihi Dergisi, 16(2), 363-377.
- [16] Anonim, 2018. Selçuklu Uygarlığı Müzesi, <http://www.selcuklumuzesi.com/ustmenu.asp?id=8&euid=1&sid=8> (09.07.2018)
- [17] Lynch, K., 1960. The Image of The City. MIT Press, Massachusetts.
- [18] Türkoğlu, H. D., 2002. Kentsel İmge: İstanbul'dan Bulgular. İTÜ Dergisi, Mimarlık-Planlama-Tasarım, 1(1), 57-64.
- [19] Skea, R. 1996. The strengths and weaknesses of conservation areas. Journal of Urban Design, 1(2), 215-28.
- [20] Doratlı, N., Hoşkara, Ş.Ö., Faslı, M. 2004. An Analytical Methodology For Revitalization Strategies İn Historic Urban Quarters: A Case Study Of The Walled City Of Nicosia, North Cyprus. Cities, 21(4), 329-348.

- [21] Güley,K., Abbasoğlu, M.S., 2005. Proposal for Revitalization and Conservation of the Famagusta. WSEAS Int. Conf. on Environment, Ecosystems and Development, pp. 90-95, Italy.
- [22] Özcan, K., 2009. Sürdürülebilir Kentsel Korumanın Olabilirliği Üzerine Bir Yaklaşım Önerisi: Konya Tarihi Kent Merkezi Örneği. METU JFA, 26 (2), 1-18.
- [23] Önal, S. 1999. Tarihi Çevrelerde Fiziksel Değişimin Kontrolü ve Geleneksel Kent Dokularının Korunması. Yenidüzen 8, pp. 11, İstanbul.
- [24] Doratlı, N., Önal, S. 2000. Tarihi Çevrelerde Kentsel Tasarım Stratejileri: Lefkoşe Arab Ahmet Bölgesi Canlandırma Projesinin Stratejik Yaklaşımlar Açısından Değerlendirilmesi. Mimar Sinan Üniversitesi 1. Kentsel Tasarım Haftası, pp. 167, İstanbul.
- [25] Aksulu, I., Bilsel, G., Bilsel, A., 1995. Kentsel korumada planlamanın üstünlüğü. 3. Kentsel Koruma- Yenileme ve Uygulamalar Kolokiyumu, 13-14 Nisan, İstanbul.
- [26] Yılmaz, A. 2000. Kentsel Koruma Alanlarında Planlama Ve Kentsel Tasarım İlişkileri: Ankara, Afyon, Konya, Avanos, Divriği Örnekleri. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Ankara.
- [27] Ter, Ö.Ü. 2002. Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı içinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- [28] Yılmaz, Y. 2012. Tarihi Çevrelerdeki Bitkilendirme Tasarımlarında Mekansal Kapalılığın Tercihler Üzerindeki Etkisi; Trabzon-Ortahisar Kentsel Yerleşim Alanı Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.